

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์:
การปราศรัยของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ราชประสงค์

ดร.ณวรรณ ชาญพิพัฒนชัย

สส. 9000 การค้นคว้าอิสระ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารประยุกต์
คณะภาษาและการสื่อสาร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

ชื่อสารนิพนธ์ : การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์:
การปราศรัยของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ราชประสงค์
ชื่อผู้เขียน : นางดรุณวรรณ ชาญพิพัฒนชัย
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารประยุกต์
ปีการศึกษา : 2554

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาในแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในฐานะนักการเมืองอาชีพผู้คร่ำหวอดอยู่ในแวดวงการเมือง รวมถึงในฐานะหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และอดีตนายกรัฐมนตรีคนที่ 27 ของประเทศไทย ที่ได้ปราศรัยไว้ในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2554 ที่สี่แยกราชประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์คือ เพื่อศึกษาลักษณะวาทกรรมทางการเมือง การปฏิบัติการทางวาทกรรม การวิเคราะห์ด้วยบท และการใช้วาทกรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวและกระตุ้นให้ผู้รับสารคล้อยตามและนำไปสู่การตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งให้พรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งศึกษาวัจนลีลาที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เลือกใช้ที่พบบ่อยในการปราศรัย ที่ราชประสงค์ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และจากการปราศรัยในที่อื่นๆ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มองวาทกรรมทางการเมืองหรือด้วยบท ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งผู้ปฏิบัติการมีหน้าที่ในการสร้างหรือนำเสนอ โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอ เพื่อดำรงไว้ซึ่งอำนาจ รวมถึงมีการเลือกช่องทางการสื่อสารที่จะทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้สมมติฐานว่าการใช้วาทกรรมทางการเมืองในการปราศรัยมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่จะทำให้พรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนจากการเลือกตั้งวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้น เพราะก่อนหน้าที่พรรคประชาธิปัตย์จะตัดสินใจปราศรัย ได้มีผลสำรวจที่มีแนวโน้มแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพรรคประชาธิปัตย์มีคะแนนเสียงเป็นรองพรรคเพื่อไทยที่เป็นคู่แข่งชั้นหลัก ในขณะที่ตัวกันยังมีกลุ่มคนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ตัดสินใจว่าจะเลือกพรรคใด จึงทำให้พรรคประชาธิปัตย์หวังจะได้คะแนนเสียงจากคนกลุ่มนี้

(2)

ผลการวิเคราะห์วาทกรรมพบว่านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้มีการใช้กลวิธีทางวาทกรรม โดยใช้รูปแบบการนำเสนอแบ่งได้เป็น 4 ประเภทหลักคือ ประเภทแรกคือการนำเสนอวาทกรรม เพื่อแสดงจุดยืนของตนเอง นายอภิสิทธิ์ ได้ใช้เทคนิคการนำเสนอวาทกรรมในรูปแบบนี้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นจุดยืนในการทำหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี จุดยืนในการแก้ปัญหาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จุดยืนในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและการรักษาหลักการของกฎหมาย จุดยืนในฐานะนักการเมืองอาชีพที่อยู่ในการเมืองมากกว่า 20 ปี และจุดยืนของตนเองในฐานะปัจเจกบุคคล ประเภทที่สองคือการใช้วาทกรรม เพื่อต้องการสื่อสารพิเศษ หรือปกปิดเอกลักษณ์ของผู้ถูกกระทำ เพื่อลดแรงเสียดทานและหลีกเลี่ยงที่จะไม่ระบุชื่อของบุคคล หรือ กลุ่มคนฝ่ายตรงข้าม ประเภทที่สามการใช้วาทกรรม เพื่อเป็นการแสดงสถานะของความรู้ และบ่งบอกความมั่นใจในฐานะผู้แสดงวาทกรรม เพื่อสื่อให้เห็นถึงการเป็นนักการเมืองที่พยายามรักษาหลักของกฎหมาย ประเภทที่สี่ การใช้วาทกรรมเพื่อนำเสนอในลักษณะที่เรียกว่าอุปมาอุปไมยเพื่อเป็นการเปรียบเทียบ ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังพบว่าได้มีการผลิตวาทกรรม “ถอนพิษทักษิณ” ขึ้นมาใหม่และได้กลายเป็นคำที่ถูกอ้างถึงมาตลอดในการรณรงค์หาเสียง

รูปแบบของการใช้วาทกรรมของนายอภิสิทธิ์ ไม่ว่าจะใช้วาทกรรมในรูปแบบใดก็ตาม มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการโน้มน้าวให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เลือกพรรคประชาธิปัตย์ นอกจากนี้ในการศึกษายังพบว่านายอภิสิทธิ์ มีการใช้วัจนลีลาในรูปแบบทางการมากที่สุด

ถึงแม้ว่าในที่สุดผลการเลือกตั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 พรรคประชาธิปัตย์จะเป็นฝ่ายพ่ายการเลือกตั้ง แต่วาทกรรมทางการเมืองที่ใช้ในการปราศรัยในครั้งนี้ก็สามารถสร้างกระแสให้กับสังคม ชวนชิงพื้นที่สื่อ และเป็นอีกกรณีศึกษาที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องในอนาคต

Abstract

Special Research Title: Critical Discourse Analysis: The Speech Delivered
by Abhisit Vejjajiva at Ratchaprasong Intersection
Author: Darunwan Chanphiphatanachai
Degree: Master of Arts in Applied Communication
Academic Year: 2011

This research analyses the speech given on 23 June 2011, before the July 3 general election, at Ratchaprasong Intersection by Abhisit Vejjajiva, a veteran politician who was the Democrat party leader and Thailand's 27th Prime Minister. Using Critical Discourse Analysis as analytical framework, the goal of this is to study the nature of political discourses as well as discursive practices, textual analysis and persuasive discourses in the political field, including the speaking styles used frequently during the speech at Ratchaprasong and other venues by the former Prime Minister.

The study treats political discourses/texts as products of discursive practices, where the actors have the function to create or present messages, in the course of which they manipulate languages to retain authority and choose the communication approaches that will allow the messages to be conveyed to the target audience in a most effective manner. It was conducted based on the assumption that the public confidence in the Democrat party, and its performance in the July 3 election, is a direct function of the political discourses employed during the speech. It was also undertaken on the assumption that the Democrats sought to gain more votes from a large fraction of the voters who, according to the results of the opinion polls carried out before the ex-premier's decision to deliver the speech, were still undecided about which party for which to cast ballot, in order to cope with the report that the party was trailing behind the Puea Thai party, its major electoral opponent.

The results of the study indicate that four main types of discursive tactics were deployed by Abhisit and are visible in the subject text: (1) those used to express his stances; (2) those used to convey special messages or to obscure the identity of the

(4)

object individuals; (3) those used to express his knowledge and confidence as the speaker; and (4) those of a metaphoric nature. The tactic in the first category was the most frequently applied during the speech; they were used to explain his stances on his duty as Prime Minister, as well as on approach to solving current issues, integrity and rule of law, both as a politician who has been in the political arena for over two decades and as an individual. The second tactic was succeeded by omitting the names of the opposing parties, with the intention to lead the audience to self-interpret the messages in question. The third was adopted to reinforce his image as a politician who would always adhere to the rule of law and who would solve problems by lawful means. The last was occasionally used to describe some of his ideas, and the newly-coined “detoxify Thaksin poison” catchphrase was utilised throughout the remaining period of his party’s pre-election campaign.

Irrespective of the variety of discursive tactics, the ultimate purpose of the overall discourse/speech was to convince then undecided voters to vote for the Democrats. It was also found from the study that Abhisit spoke with characteristic extreme formality.

Despite the Democrats’ eventual defeat at the July 3 general election, it is undeniable that the subject discourse was successful in terms of social influence and media coverage, and that it is an interesting subject upon which relevant issues could be further studied in the future.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ เพราะได้รับคำปรึกษา คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ชี้แนะประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่างๆ และให้แนวทางพร้อมทั้งสนับสนุนทางวิชาการ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก ผศ.ดร.สาวิตรี คทวณิช ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และยังเป็นบุคคลสำคัญที่จุดประกายให้ผู้ศึกษา มีความสนใจที่จะทำสารนิพนธ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการ "สื่อสารการเมือง" อย่างจริงจัง รวมทั้งคุณพัชราภรณ์ วรลี เจ้าหน้าที่ของคณะภาษาและการสื่อสาร ที่ช่วยติดตาม ประสานงานนัดหมาย รวมทั้งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ผู้ศึกษาตลอดระยะเวลาในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล/คุณธานี ศักดิ์เศรษฐ์/คุณไพศาล ศรีจรัสจรรยา และคุณประสาน โอสสถานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่ได้กรุณาเปิดโอกาส และจัดสรรเวลาอันมีค่าให้ผู้ศึกษาเข้าพบและสัมภาษณ์พิเศษเพื่อนำความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ มาประกอบและเติมเต็มงานวิชาการในสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นอย่างดีและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ท้ายสุด ผู้เขียนขอขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดนี้แด่คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวของผู้ศึกษาทุกท่านที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน และเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งจนทำให้ การศึกษาครั้งนี้ประสบผลสำเร็จได้ตามที่ตั้งใจ ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ดร.ณรรณ ชาญพิพัฒน์ชัย

ธันวาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
Abstract	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	7
1.3 คำถามนำวิจัย	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.5 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	8
1.6 ขอบเขตทางด้านเนื้อหาการวิจัย	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2 บทนำ	11
2.1 การเลือกตั้งของประเทศไทย	15
2.1.1 ความสำคัญของการเลือกตั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554	17
2.2 การยุบสภาผู้แทนราษฎร	23
2.3 ทำไมต้องปราศรัยที่ราชประสงค์	25
2.4 แนวคิดเรื่อง “วาทกรรม” (discourse)	31
2.5 ภาษากับการเมือง	34
2.6 แนวคิดเรื่อง “การสื่อสารการเมือง”	37
2.7 การตลาดกับการเมือง	41
2.8 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์	51

3.2 ประวัติโดยย่อของนักการเมืองที่จะทำการวิเคราะห์:	54
นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	
3.3 ข้อมูลที่จะทำการวิเคราะห์	55
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4 บทนำ	59
4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณะ	60
4.2 การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม	63
4.3 การวิเคราะห์วาทกรรมทางการเมืองจากการปราศรัยที่ราชประสงค์	69
4.3.1 การวิเคราะห์ภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร	69
4.3.2 การวิเคราะห์ตัวบท	77
4.3.3 การวิเคราะห์วัจนลีลาที่ใช้	86
บทที่ 5 อภิปรายและสรุปผลการศึกษา	
5 บทนำ	90
5.1 ผลการวิเคราะห์วาทกรรม	90
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	92
5.3 สรุปผลการศึกษา	99
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	112
ประวัติผู้เขียน	134